



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 350/2014-43

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 24. januára 2017 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej a zo sudcov Sergeja Kohuta a Rudolfa Tkáčika o sťažnosti spoločnosti Petit Press, a. s., Lazaretská 12, Bratislava, zastúpenej Advokátskou kanceláriou Tomáš Kamenec, s. r. o., Špitálska 43, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ Mgr. Tomáš Kamenec, vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 26 ods. 1 a 2 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 8 Co 334/2012 z 20. novembra 2012 takto

r o z h o d o l :

1. Základné práva spoločnosti Petit Press, a. s., podľa čl. 26 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 8 Co 334/2012 z 20. novembra 2012 p o r u š e n é b o l i .

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 8 Co 334/2012 z 20. novembra 2012 z r u š u j e a v e c v r a c i a Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

3. Spoločnosti Petit Press, a. s., finančné zadost'učinenie n e p r i z n á v a .

4. Krajský súd v Bratislave j e p o v i n n ý spoločnosti Petit Press, a. s., uhradiť trovy právneho zastúpenia v sume 340,90 € (slovom tristoštyridsať eur a deväťdesiat

centov) na účet jej právneho zástupcu Advokátskej kancelárie Tomáš Kamenec, s. r. o., Špitálska 43, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. marca 2014 doručená sťažnosť spoločnosti Petit Press, a. s., Lazaretská 12, Bratislava (ďalej len „sťažovateľka“), pre namietané porušenie jej základných práv podľa čl. 26 ods. 1 a 2 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 8 Co 334/2012 z 20. novembra 2012.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že návrhom podaným Okresnému súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) sa navrhovateľ domáhal zaviazať sťažovateľku uverejniť v denníku vydávanom sťažovateľkou tzv. tlačovú odpoveď v zmysle § 8 zákona č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „tlačový zákon“).

Okresný súd návrhu vyhovel a rozsudkom zo 7. decembra 2009 uložil sťažovateľke povinnosť uverejniť odpoveď navrhovateľa a zaplatiť mu primeranú peňažnú náhradu v sume 1 659,70 €. Krajský súd prvostupňové rozhodnutie ako vecne správne potvrdil svojím rozsudkom z 8. februára 2011, ktorý bol na základe podaného dovolania uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 13. septembra 2012 zrušený. Následne krajský súd prijal ďalší rozsudok sp. zn. 8 Co 334/2012 z 20. novembra 2012, ktorým napadnuté prvostupňové rozhodnutie ako vecne správne potvrdil. Toto rozhodnutie napadla sťažovateľka dovolaním, ktoré bolo uznesením najvyššieho súdu z 5. decembra 2013 odmietnuté.

Podľa názoru sťažovateľky krajský súd namietaným rozsudkom porušil jej základné právo na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 ústavy a základné právo na slobodu prejavu zaručené čl. 26 ods. 1 a ods. 2 ústavy.

Sťažovateľka v sťažnosti argumentuje, že zásah do jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy bol spôsobený porušením základných princípov súdneho konania a absenciou náležitého odôvodnenia rozhodnutia.

V rámci argumentácie o porušení princípov súdneho konania dôvodí sťažovateľka porušením princípu legality. Sťažovateľka uvádza, že konajúci súd bol viazaný tlačovým zákonom, ktorý v konaní aplikoval, pričom sám opakovane priznal, že návrh navrhovateľa na uverejnenie tlačovej odpovede nespĺňa náležitosti § 8 tlačového zákona, čo sťažovateľka pred všeobecnými súdmi opakovane namietala.

Sťažovateľka na tomto mieste argumentuje, že v súdnom konaní návrhu navrhovateľa vytykala, že ním prezentovaná tlačová odpoveď obsahuje hodnotiace úsudky v rozpore s ustanovením § 8 ods. 3 tlačového zákona, podľa ktorého sa má odpoveď obmedziť len na skutkové tvrdenie, ktorým namietané skutkové tvrdenie poprie, doplní, spresní alebo vysvetlí. Podľa sťažovateľky *«Normotvorca v tomto ustanovení zdôraznil, že odpoveď môže obsahovať výlučne skutkové tvrdenia a nemôže v nej byť žiadny hodnotiaci úsudok, keď použil spojenie „len skutkové tvrdenie“.* Z gramatického výkladu jednoznačne vyplýva, že žiadnou interpretáciou či extenzívnym výkladom nemožno dôjsť k záveru, že odpoveď môže (za určitých, súdom označených okolností) obsahovať hodnotiace úsudky žiadateľa.». Podľa názoru sťažovateľky záver krajského súdu o tom, že odpoveď navrhovateľa môže obsahovať aj hodnotiace úsudky navrhovateľa, zjavne odporuje príslušným ustanoveniam tlačového zákona a ako taký ho sťažovateľka hodnotí ako arbitrárny.

Sťažovateľka ďalej namieta, že návrh navrhovateľa podľa jej názoru nespĺňal ďalšiu zákonnú náležitosť vymedzenú ustanovením § 8 ods. 3 tlačového zákona, podľa ktorého musí žiadosť o uverejnenie odpovede obsahovať okrem popisu namietaného skutkového tvrdenia aj špecifikáciu, v čom sa skutkové tvrdenie dotýka cti, dôstojnosti alebo súkromia fyzickej osoby. Podľa sťažovateľky v návrhu navrhovateľa takéto explicitné zdôvodnenie absentovalo. V tomto smere považuje sťažovateľka za odporujúce príslušnému ustanoveniu tlačového zákona odôvodnenie súdneho rozhodnutia, podľa ktorého pre splnenie tejto

požiadavky tlačového zákona postačí, aby spôsobilosť skutkového tvrdenia zasiahnuť do cti a dôstojnosti nepochybne vyplývala z obsahu inkriminovaného článku.

V ďalšej časti sťažovateľka argumentuje porušením ustanovenia § 8 ods. 3 tlačového zákona, podľa ktorého musí byť odpoveď rozsahom primeraná textu, ktorého obsahom je namietané skutkové tvrdenie a z neho vyplývajúci hodnotiaci úsudok. Sťažovateľka na tomto mieste uvádza, že *„rozsah odpovede je 2,25 krát väčšia ako celý Článok (t. j. nielen 3 namietané výroky v Článku), a nemôže v žiadnom prípade splňať kritérium primeranosti“*. V uvedenom smere odôvodnenie rozhodnutia krajského súdu, ktoré priznáva žiadateľovi o odpoveď väčší priestor v závislosti od závažnosti a časovej dĺžky jeho prípadu, hodnotí sťažovateľka ako *„nekonceptné a nejasné nastavenie kritérií“*, odporujúce tlačovému zákonu.

Sťažovateľka je toho názoru, že takáto svojvoľná aplikácia a výklad tlačového zákona predstavujú porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy.

V rámci argumentácie o nedostatočnom odôvodnení rozhodnutia krajského súdu sťažovateľka uvádza, že krajský súd *„ani nemohol z vykonaného dokazovania riadne odôvodniť svoj právny záver. A to preto, že z textu aplikovaného právneho predpisu – tlačového zákona nemožno nijako dospieť k názoru odvolacieho súdu, že [REDACTED] vzniklo právo na odpoveď a jeho žiadosť o uverejnenie tlačovej odpovede splňa všetky náležitosti požadované tlačovým zákonom.“* Podľa vyjadrenia sťažovateľky skutkové zistenia krajského súdu korešpondujú s argumentmi sťažovateľky prezentovanými v odvolaní, a to že žiadosť navrhovateľa o tlačovú odpoveď neobsahuje všetky náležitosti podľa § 8 ods. 3 tlačového zákona. Krajský súd napriek tomu vec právne posúdil tak, že žiadosti navrhovateľa o uverejnenie odpovede a zaplatenie primeranej peňažnej náhrady vyhovel. Podľa sťažovateľky takýmto postupom došlo k extrémnemu nesúladu medzi zisteným skutkovým stavom a právnymi závermi súdu.

Sťažovateľka poukazuje na svoju predchádzajúcu argumentáciu o zákonných náležitostiach žiadosti o uverejnenie odpovede namieta, že právne závery konajúceho súdu zo skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii nevyplývajú.

Sťažovateľka v súhrne zdôrazňuje, že krajský súd sa v odôvodnení svojho rozsudku s jej argumentáciou dostatočne nevysporiadal a že z obsahu rozsudku vyplýva rozpor medzi

skutkovými zisteniami a právnymi závermi súdu, ktoré sťažovateľka považuje za odporujúce tlačovému zákonu.

V ďalšej rovine sťažovateľka v rámci argumentácie o porušení čl. 26 ods. 1 a 2 ústavy uvádza, že *„Povinnosť uložená Súdom sťažovateľovi ako aprobácia uplatneného nároku [REDAKOVANÉ] je opatrením nad rámec tlačového zákona a čo do obsahu nie je proporcionálna a primerané údajne chránenému záujmu.“*. Podľa názoru sťažovateľky krajský súd ústavne nekonformným spôsobom prioritizoval právo na tlačovú odpoveď pred právom sťažovateľky na slobodu prejavu, keďže v posudzovanom prípade ústavné predpoklady pre obmedzenie práva na slobodu prejavu splnené neboli.

Na tomto mieste sťažovateľka poukazuje najmä na to, že rozsudok krajského súdu nie je opatrením ustanoveným zákonom, pretože v danom prípade zákonné podmienky podmieňujúce právo na odpoveď splnené neboli.

Sťažovateľka ďalej argumentuje nesplnením požiadavky nevyhnutnosti obmedzenia slobody prejavu a poukazujúc na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva uvádza, že *„slobodu prejavu je možné obmedziť, ale len za splnenia podmienok, ktoré je potrebné interpretovať reštriktívne. Všeobecné súdy v konaní o uverejnenie tlačovej odpovede [REDAKOVANÉ] však konali naopak, keď aj vo svojich rozsudkoch vždy zaujali k ochrane osobnosti [REDAKOVANÉ] extenzívny výklad, a to na úkor slobody prejavu sťažovateľa.“*

Napokon sťažovateľka argumentuje, že nebola splnená ani požiadavka proporcionality, teda aby obmedzenie slobody prejavu bolo primerané sledovanému účelu, a v tejto súvislosti uvádza: *„Účelom inštitútu tlačovej odpovede upravenej v tlačovom zákone je poskytnutie možnosti osobe, do ktorej dobrého mena mohlo byť zasiahnuté, aby čitateľom mohla poskytnúť za zákonom stanovených podmienok svoju reakciu na možný difamujúci výrok. Keďže podmienky na uverejnenie odpovede [REDAKOVANÉ] neboli splnené, uloženie povinnosti uverejniť tlačovú odpoveď Súdom v Konečnom rozsudku sa javí ako absolútne neprimerané.“*

Sťažovateľka na základe uvedeného v závere sťažnosti žiada, aby ústavný súd rozhodol v jej veci nálezom, ktorým by vyslovil porušenie jej základných práv podľa čl. 26

ods. 1 a 2 a čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom krajského súdu sp. zn. 8 Co 334/2012 z 20. novembra 2012, označený rozsudok zrušil a vec vrátil krajskému súdu na nové konanie a priznal jej primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 €, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 350/2014-22 z 10. júna 2014 prijal sťažnosť sťažovateľky v celom rozsahu na ďalšie konanie.

Krajský súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti sťažovateľky doručenom ústavnému súdu 14. augusta 2014 prostredníctvom svojho predsedu prezentoval túto argumentáciu:

„... postup Krajského súdu v Bratislave vo veci sp. zn. 8 Co 334/2012 zodpovedá všetkým právnym predpisom procesného práva a rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 8Co 334/2012-151 zo dňa 20. 11. 2012 zodpovedá i všetkým hmotnoprávnym predpisom, obsahuje skutkové i právne zdôvodnenie, vyporiadava sa so všetkými námietkami odvolateľa...“

Predseda krajského súdu v ňom zároveň prezentoval súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci samej v zmysle § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

K predmetnému stanovisku krajského súdu sa vyjadril právny zástupca sťažovateľky, a to v podaní doručenom ústavnému súdu 16. januára 2017, v ktorom poukázal na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajine z roku 2011, v ktorej podľa jeho vyjadrenia bola poskytnutá ochrana šíreniu už raz zverejnených informácií, teda v prípade analogickom, ako je vec sťažovateľky. Podľa sťažovateľky by preto mala byť zabezpečená obdobná ochrana slobody prejavu aj v konaní pred ústavným súdom.

Zároveň právny zástupca sťažovateľky oznámil, že na konaní ústneho pojednávania vo veci samej sťažovateľka netrvá.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami, ako aj s obsahom súvisiaceho spisu dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Ústavný súd z obsahu sťažnosti a jej príloh, z vyjadrení odporcu, ako aj z obsahu príslušného spisového materiálu zistil a zrekapituloval v chronologickom slede tieto relevantné skutočnosti:

Ústavný súd sa v prvom rade oboznámil s východiskovým bodom právnej veci sťažovateľky, a to s obsahom článku, ktorý bol uverejnený 8. októbra 2008 v denníku, ktorého vydavateľom je sťažovateľka. Článok má názov „Novinárky sú vinné za ohováranie sudcu“ a jeho obsah je nasledovný:

«Bývalá novinárka týždenníka [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] a bývalá regionálna spravodajkyňa denníka [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] sú vinné, že ohovárali sudcu [REDAKOVANÉ].

[REDAKOVANÉ] dostala od Krajského súdu v Bratislave peňažný trest 30 tisíc korún, pri [REDAKOVANÉ] súd upustil od potrestania. Oproti pôvodnému rozsudku okresného súdu krajský súd tresty zmiernil.

Odsúdenie novinára za ohováranie je na Slovensku raritou. Už prvý rozsudok okresného súdu kritizovali viaceré mimovládne organizácie.

Trest napriek odškodneniu

Súd odsúdil novinárky napriek tomu, že [REDAKOVANÉ] už získal odškodné v občianskoprávnom konaní s vydavateľstvom [REDAKOVANÉ].

[REDAKOVANÉ] vo svojom článku napísala, že [REDAKOVANÉ] je skorumpovaný. Označila ho za vulgárneho človeka, ktorý si rád vypije. Odvoláva sa napríklad na žiadosť jeho manželky o rozvod, ktorá tvrdila, že ju napísala v afekte.

Novinárka sa aj včera na súde bránila, že napísala pravdu. Podľa nej z odpočívání [REDAKOVANÉ], ktoré nazhromaždila polícia, vyplýva to, čo ona napísala. Odvolávala sa aj na rozsudok českého súdu voči sudcovi [REDAKOVANÉ] z nepriamej korupcie, kde sa [REDAKOVANÉ] spomína. Obidve tvrdili, že nemali žiaden úmysel [REDAKOVANÉ] poškodiť.

[REDAKOVANÉ] chcel ovplyvňovať

Ich obhajcovia na súde argumentovali aj tým, že ■■■■■ neprípustne zasahoval do celého konania, keď sa na základe jeho žiadosti začalo disciplinárne stíhanie bratislavskej sudkyne ■■■■■. Tá kedysi viedla kontrolu na Okresnom súde Žilina a na súde svedčila, že tam zistili viaceré porušenia.

Minister ■■■■■ sa s jej disciplinárnym stíhaním za to, že svedčila stotožnil.

Predseda senátu ■■■■■ v zdôvodnení rozsudku novinárkam vyčítal, že mali informácie len z jedného zdroja a neoverili si ich. Ani v jednom prípade sa podľa neho nepreukázalo to, čo napísali. Všetky stíhanie, ktoré v tejto veci boli, neskôr orgány činné v trestnom konaní zastavili. To, že ■■■■■ je skorumpovaný, označil sudca za „nepravdivý subjektívny úsudok“.

Novinárky považujú rozsudok za nespravodlivý. Podľa nich už rozsudok okresného súdu vytvára priestor na šikanu a ohrozuje slobodu tlače.»

Navrhovateľ považoval predmetný článok za zasahujúci do jeho osobnostných práv, keďže podľa jeho názoru obsahoval nepravdivé a pravdu skresľujúce fakty. Z uvedeného dôvodu listom žiadal sťažovateľku v zmysle ustanovení § 8 tlačového zákona o uverejnenie jeho odpovede k predmetnému článku. Sťažovateľka žiadosť navrhovateľa neakceptovala.

Z uvedeného dôvodu uplatnil navrhovateľ návrhom podaným okresnému súdu 26. novembra 2008 ochranu svojich práv súdnou cestou. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 8 C 224/2008 zo 7. decembra 2009 jeho návrhu vyhovel, pričom zaviazal sťažovateľku uverejniť v lehote 3 dní od právoplatnosti rozsudku v dotknutom denníku odpoveď navrhovateľa v zmysle ustanovení § 8 tlačového zákona a zaplatiť mu peňažnú náhradu v sume 1 659,70 €. Odvolaniu sťažovateľky, ktoré proti prvostupňovému rozhodnutiu podala, v časti týkajúcej sa veci samej krajský súd nevyhovel a rozhodnutie okresného súdu vo veci samej ako vecne správne potvrdil svojím rozsudkom sp. zn. 8 Co 115/2010 z 8. februára 2011. Na základe dovolania sťažovateľky bolo predmetné druhostupňové rozhodnutie uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 145/2012 z 13. septembra 2012 pre „výskyt procesnej vady konania“ zrušené a vec sťažovateľky bola vrátená krajskému súdu na ďalšie konanie. Následne krajský súd o odvolaní sťažovateľky podanom proti prvostupňovému rozhodnutiu rozhodol v časti týkajúcej sa veci samej tak, že mu nevyhovel

a rozhodnutie okresného súdu vo veci samej ako vecne správne potvrdil. Vo svojom rozsudku sp. zn. 8 Co 334/2012 z 20. novembra 2012 krajský súd uviedol:

„K námietke odporcu, že odpoveď navrhovateľa obsahovala hodnotiace úsudky, považuje odvolací súd za potrebné uviesť, že s uvedenou námietkou sa súd prvého stupňa v odôvodnení napadnutého rozsudku vysporiadal v poslednom odseku na strane 9, avšak na zdôraznenie správnosti uvedeného záveru považuje za potrebné uviesť, že v niektorých častiach síce nešlo pri formulovaní odpovede zo strany navrhovateľa výlučne len o jednoznačne skutkové tvrdenia, ale súhlasiac s názorom súdu prvého stupňa o nutnosti extenzívneho výkladu dopadajúcej právnej úpravy práva na odpoveď, možno aj túto časť odpovede považovať v širších súvislostiach (to aká doba uplynula od prvého zverejnenia nepravdivých tvrdení odsúdených novinárov o navrhovateľovi v roku 1999 a uverejnením týchto prevzatých tvrdení, ktoré boli predmetom článku v roku 2008) za vysvetľujúce a spresňujúce, časovo a vecne pôvodné nepravdivé a neskôr prevzaté skutkové tvrdenia a z nich vyplývajúce hodnotiace úsudky. Opačný výklad dotknutej právnej normy, a teda mechanické aplikovanie formálnych pravidiel bez zohľadnenia účelu tlačového zákona, by v konečnom dôsledku viedlo k znemožneniu reálnej spravodlivej nápravy pomerov a k odmietnutiu spravodlivosti voči navrhovateľovi.

Pokiaľ išlo o ďalšiu námietku spočívajúcu v tom, že navrhovateľ nezdôvodnil v čom sa mali napádané tvrdenia dotýkať jeho cti a dôstojnosti, odvolací súd považuje za potrebné na doplnenie správnosti odôvodnenia rozhodnutia súdu prvého stupňa uviesť, že z obsahu predmetného článku, ktorý prebral v niektorých častiach skutkové tvrdenia odsúdených novinárov (... [redacted] vo svojom článku napísala, že [redacted] je skorumpovaný; označila ho za vulgárneho človeka, ktorý si rád vypije; ... novinárka sa aj včera na súde bránila, že napísala pravdu“) nepochybne vyplýva, že uverejnené tvrdenia bez ďalšieho boli spôsobilé zasiahnuť do cti a dôstojnosti navrhovateľa, nielen tým, že išlo o tvrdenia nepravdivé, pretože tvrdenie o akejkoľvek fyzickej osobe (zvýrazňujúc to, že u osoby navrhovateľa išlo o sudcu), že je skorumpovaná a že je vulgárna a rada si vypije, je samé o sebe a bez ďalšieho, veľmi vážnym zásahom do práva na ochranu jeho ľudskej, ale aj profesionálnej cti a dôstojnosti, najmä pokiaľ sa tak stalo formou článku v tlačenom médiu s celoslovenskou pôsobnosťou, a to bez toho, aby takýto zásah, resp. spôsobilosť vyvolania ujmy týmto zásahom bolo potrebné osobitne preukazovať.

Pokiaľ išlo o námietku neprimeranosti požadovanej odpovede, aj v tomto smere sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, pretože primeranosť tak, ako význam tohto slova správne súd prvého stupňa vyložil, nemožno brať ako jediné kritérium rozsahu odpovede, a to bez dostatočného upresnenia okolností, z ktorých vyvodzoval navrhovateľ svoje právo požadovať odpoveď, pretože práve aj vzhľadom na čas, ktorý uplynul od uverejnenia prvotných nepravdivých tvrdení o ňom, a ich neskorších prevzatí, by nebolo čitateľovi dostatočne zrejmé, na akom skutkovom základe žiada o uverejnenie odpovede, a teda o akú reakciu, na ktoré konkrétne skutkové tvrdenia aj v širších súvislostiach táto odpoveď dopadá.

Za úplne irelevantnú považuje odvolací súd odvoláciu námietku odporcu týkajúcu sa toho, či sám navrhovateľ označil určitý výrok za hodnotiaci úsudok, prípadne takýto výrok označil ako nepravdivý subjektívny úsudok predsedu trestného senátu [REDACTED], pretože tak, ako správne uviedol aj súd prvého stupňa, tvrdenie tak v pôvodnom článku odsúdených novinárov ako aj v prevzatom článku o tom, že navrhovateľ je skorumpovaný, vulgárny človek, ktorý si rád vypije, nemožno v žiadnom prípade považovať za hodnotiaci úsudok, ale ide o skutkové tvrdenia.

V súlade s ustálenou judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva je totiž potrebné rozlišovať medzi faktami (skutkovými tvrdeniami) a hodnotiacimi úsudkami; kým pravdivosť faktov je možné preukázať, hodnotiace úsudky dôkaz pravdy nepripúšťajú a požiadavka na preukázanie ich pravdivosti predstavuje zásah do slobody názoru, ktorá je základným elementom práva garantovaného čl. 10 (rozhodnutie ESLP vo veci Lingens proti Rakúsku zo dňa 08. 07. 1986).

Výrok, že určitá osoba je skorumpovaná, vulgárna alebo že si rád vypije, nemožno za žiadnych okolností ani pri žiadnom právne logickom výklade považovať za hodnotiace úsudky, pretože pravdivosť, resp. nepravdivosť uvedených tvrdení je možné exaktne preukazovať; napríklad tvrdenie, že niekto je skorumpovaný možno bez ďalšieho prijať za pravdivé len za predpokladu existencie právoplatného odsudzujúceho trestného rozsudku, pre niektorý z trestných činov korupcie a rovnako tvrdenia o niekom, že je vulgárny, prípadne že si rád vypije bez relevantného skutkového základu, nemožno bez ďalšieho považovať za pravdivé, pretože u každej fyzickej osoby je potrebné vychádzať

z prezumcie jej čestnosti, morálnej, spoločenskej a trestnej bezúhonnosti, a to až dovtedy, pokiaľ nie je preukázaný opak .

Pokiaľ išlo o ďalšie tvrdenia v predmetnom článku, a to že novinárky boli odsúdené aj keď navrhovateľ získal odškodné v občianskoprávnom konaní s vydavateľstvom [REDAKOVANÉ] aj toto bolo možné rovnako považovať za skutkové tvrdenie a dokonca nepravdivé, z ktorého dôvodu navrhovateľ správne v požadovanej odpovede musel túto okolnosť nevyhnutne bližšie skutkovo ozrejmiť, a to aj citovaním právoplatného rozsudku Okresného súdu Bratislava III v spore so spoločnosťou [REDAKOVANÉ]

Z uvedeného preto vyplýva, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k správnym skutkovým zisteniam a záverom a tieto následne aj správne právne posúdil, pričom ako bolo uvedené vysporiadal sa so všetkými relevantnými námietkami odporcu, a preto jeho odôvodnenie nemožno považovať ani za arbitrárne ani za nie nepreskúmateľné, pretože odporca v uvedenom odôvodnení dostal odpovede na všetky rozhodujúce argumenty, ktoré namietal. “

Sťažovateľka bola právoplatným rozsudkom zviazaná uverejniť odpoveď navrhovateľa v tomto znení:

«Odpoveď [REDAKOVANÉ]

Odpoveď podľa § 8 ods. 1 zák. č. 167/2008 Z. z. na článok uverejnený v denníku SME dňa 8. 10. 2008.

Denník SME, vydavateľom, ktorého je spoločnosť Petit Press, a.s. dňa 8. 10. 2008 na strane č. 2 uverejnil článok autorky [REDAKOVANÉ] s nadpisom: „Novinárky sú vinné za ohováranie sudcu“. Autorka článku informuje verejnosť o tom, že Krajský súd odsúdil novinárky pre trestný čin ohovárania, pretože ohovárali sudcu [REDAKOVANÉ]. Článok sa dotýka mojej osoby, keď obsahuje tvrdenia o tom, že novinárky boli odsúdené napriek tomu, že som získal odškodné v občianskoprávnom konaní s vydavateľstvom [REDAKOVANÉ], cituje článok odsúdenej [REDAKOVANÉ] podľa ktorej som skorumpovaný, vulgárny človek, ktorý si rád vypije. Článok obsahuje úplne nepravdivé tvrdenie, že som chcel ovplyvňovať, pričom z kontextu článku vyplýva, že pod týmto rozumie autorka moje údajné zasahovanie do konania. Tieto neúplné, pravdu skresľujúce a nepravdivé tvrdenia a nedbanlivo prevzaté hodnotiace

úsudky bez skutkového základu zasiahli do mojich osobných práv a poškodili moju občiansku a profesionálnu povesť a česť.

Obsah článku hodnotím ako útok proti mojej osobe, ktorý sa nezakladá na dôveryhodných a ucelených podkladoch. Autorka článku mi nedala možnosť vyjadriť sa k uverejneným skutočnostiam, ktoré sa dotýkajú mojej občianskej a profesionálnej cti a dobrej povesti a nedbanlivo prevzala nepravdivé tvrdenia inej osobe. Novinárka takto porušila prvý zákon novinárskej profesie, podľa ktorého pred využitím akéhokoľvek zdroja informácií musí objasniť, kto, kedy, prečo, pre koho a na základe čoho informáciu vytvoril a uvážlivo posúdiť mieru jej pravdivosti. Hodnotiaci úsudok novinára musí vychádzať z reálneho skutkového základu. Už samotný názov článku je nepravdivý, pretože novinárky boli odsúdené za ohováranie celkom štyroch osôb a nielen za ohováranie jedného sudcu. Autorka článku nedbanlivo prevzala hodnotiace úsudky o mojej skorumpovanosti, o mojej vulgárnosti a o tom, že si rád vypijem bez reálneho skutkového základu. Je stále aktuálna otázka, akým spôsobom získala odsúdená [REDAKOVANÉ] návrh na začatie konania zo spisu Okresného súdu Žilina v občianskoprávnej veci, ktorej nebola účastníkom a ako získala záznamy operatívnych nahrávok spracované z odposluchov mojich telefonátov a uvedené na polícii v režime „prísne tajné“. Tvrdenie o získaní odškodného v občianskoprávnom konaní s vydavateľstvom [REDAKOVANÉ] je nepravdivé. Súdny spor so spoločnosťou [REDAKOVANÉ] skončil právoplatným rozsudkom, výrok, ktorého bol uverejnený v denniku Pravda z 22. 9. 2005 s nasledovným textom:

„OSPRAVEDLNIENIE sudcovi Okresného súdu Žilina [REDAKOVANÉ]: V čísle 47/99 periodika [REDAKOVANÉ] bol na šiestej strane uverejnený článok redaktorky [REDAKOVANÉ] s názvom Sudca na odstrel?, s podtitulkom Podpredseda Okresného súdu v Žiline robí hanbu svojmu stavu. V článku bol označený ako skorumpovaný sudca previazaný na príslušníkov podsvetia, ktorý robí hanbu svojmu stavu.

Za tieto neoprávnené označenia sa [REDAKOVANÉ] vydavateľ periodika [REDAKOVANÉ] sudcovi Okresného súdu Žilina, bývalému predsedovi Okresného súdu Žilina [REDAKOVANÉ] ospravedľňuje.

Povinnosť ospravedlniť sa bola uložená rozsudkom Okresného súdu Bratislava III. “

Citovaný výrok rozsudku je zrejmé tým odškodným, ktoré som mal podľa autorky článku získať v občianskoprávnom konaní.

Je úplne nepravdivé tvrdenie o tom, že som v trestnom konaní niekoho „chcel ovplyvniť“. Takéto tvrdenie ako i tvrdenie o tom, že som neprípustne zasahoval do konania je nesplneným želaním autorky článku a iných osôb, ktoré takéto nepravdivé tvrdenia rozširujú.

Z kontroly na Okresnom súde Žilina roku 1999 nikdy nebol vypracovaný žiaden protokol, ku ktorému by som sa mohol vyjadriť ako štatutárny zástupca kontrolovaného subjektu a preto neviem o žiadnych porušeníach, ktoré údajne mali byť zistené. Nemám poznatky o žiadnych stíhaniach, ktoré v tejto veci (autorka článku nešpecifikuje, v ktorej veci) boli a neskôr ich orgány činné v trestnom konaní zastavili. Celý článok je jeden zmätok, ktorý nedokáže poskytnúť jasnú informáciu ale na malom mieste sa snaží informovať o množstve faktov, ktorých pravdivosť si autorka článku neoverila a hodnotiacich úsudkov bez skutkového základu.

Neberiem odsúdeným osobám právo na ich názor na spravodlivosť rozsudku. Neboli by, ale rozsudky, ak by odsúdené novinárky dodržali základné princípy novinárskej etiky. Právo na slobodu prejavu neznamena právo na klamanie. Odsúdená [REDAKOVANÉ] na mňa verejne v roku 1999 a v roku 2000 vyliala vedro špiny, ktorého sa nezbavím do konca života, o čom svedčí aj obsah článku z 08. 10. 2008. Nič na tom nezmení žiaden rozsudok žiadneho súdu.

Povinnosť uverejniť odpoveď bola uložená rozsudkom Okresného súdu Bratislava I.»

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka v sťažnosti uplatnila námietku porušenia svojich základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 a 2 ústavy.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 26 ods. 1 ústavy sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.

Podľa čl. 26 ods. 2 ústavy každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu.

Sťažovateľka porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy v podstate odôvodňuje nesprávnou aplikáciou príslušných ustanovení tlačového zákona spôsobenou ich neprípustným výkladom, ktorý v jej veci realizovali prvostupňový súd, ako aj súd odvolací. Sťažovateľka konkrétne argumentuje, že konajúce súdy prekročili zákonný rámec ustanovení § 8 tlačového zákona, ktoré upravujú podmienky pre uplatnenie práva na odpoveď.

V namietanom postupe vidí sťažovateľka aj neprípustný zásah do jej ústavou garantovaného práva na slobodu prejavu, keďže pre tento zásah vzhľadom na uvedený exces nebolo podľa názoru sťažovateľky splnené prvé z kritérií prípustnosti oklieštenia slobody prejavu, a to kritérium legality a v dôsledku toho ani zostávajúce dve kritériá, a to legitimacy a proporcionality.

K ochrane základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ktorá je ústavným súdom poskytovaná v rámci konania o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ústavy, poukazuje ústavný súd na svoju ustálenú judikatúru zakotvujúcu tieto základné postuláty:

Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento

článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy; napr. III. ÚS 406/2014).

Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy (ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom, ktorý predpisuje zákon) a aby bolo toto rozhodovanie zároveň pokryté jej ústavne konformným výkladom a aplikáciou (napr. III. ÚS 406/2014).

Rámec povinností orgánov verejnej moci, proti ktorým smeruje právo na súdnu a inú právnu ochranu, upravuje čl. 2 ods. 2 ústavy zakotvujúci princíp právneho štátu – viazanosť verejnej moci právom, podľa ktorého štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Každé konanie súdu, resp. iného orgánu verejnej moci, ktoré nie je v súlade so zákonom, t. j. ak orgán verejnej moci nekoná v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, protirečí príkazu ústavnej normy (napr. III. ÚS 406/2014).

Za ťažiskovú pri posúdení sťažnosti sťažovateľky považoval ústavný súd otázku zákonných limitov zakotvených v príslušných ustanoveniach tlačového zákona, a to v kontexte objasnenia účelu inštitútu práva na odpoveď.

Krátky historický exkurz inštitútom práva na odpoveď

S prvým legislatívnym pokusom o zakotvenie takéhoto inštitútu slúžiaceho na ochranu proti urážkam na cti publikovaným v tlači sa stretávame na konci 18. storočia vo Francúzsku na pôde francúzskej snemovne, kde bola potreba jeho zavedenia odôvodňovaná nedostatkom odvahy bežných občanov brániť sa proti difamácii prostredníctvom súdneho procesu. Bol preto navrhnutý osobitný prostriedok, tzv. amendement, zaväzujúci periodiká umožniť dotknutým občanom účinne sa brániť proti útokom voči svojej osobe, a to vlastnou odpoveďou. Na základe uvedeného vývoja bol na začiatku 19. storočia vo Francúzsku schválený tlačový zákon ukladajúci vydavateľom periodík povinnosť uviesť opravu v zákonnej lehote.

Rezolúcia č. (74) 26 Výboru ministrov Rady Európy o práve na opravu – postavenie jednotlivca v tlači (ďalej len „rezolúcia“) prijatá 2. júla 1974 odporúča vládam členských štátov, aby mal každý jednotliviec dotknutý informáciou zverejnenou v akomkoľvek periodickom médiu reálnu možnosť dosiahnuť bez zbytočného odkladu tak opravu zverejnených nesprávnych faktov dotýkajúcich sa jeho osoby, na korekcii ktorých má oprávnený záujem, ako aj nápravu publikovaných názorov zasahujúcich do jeho súkromia alebo útočiacich na jeho dôstojnosť, česť alebo povesť. Rezolúcia prezentuje niekoľko výnimiek z práva na opravu (rezolúcia používa termín „oprava“ v širšom rozsahu v porovnaní s tlačovým zákonom, pod ktorý možno zahrnúť aj odpoveď v zmysle tlačového zákona), keď môže príslušné médium zverejnenie opravy odmietnuť, a síce ak požiadavka na opravu nie je adresovaná príslušnému médiu v primerane krátkom čase, ak dĺžka opravy presahuje korigované informácie, ak sa oprava neobmedzuje len na korigovanie príslušných faktov, ak oprava zakladá skutkovú podstatu trestného činu, ak oprava zasahuje do právom chránených záujmov tretej strany a ak dotknutá osoba nemôže preukázať oprávnený záujem.

Predpisy Európskej únie zakotvujú právo na odpoveď len v súvislosti s televíznym vysielaním.

K účelu inštitútu práva na odpoveď

Cieľom práva na odpoveď je zaistiť každému jednotlivcovi možnosť konfrontovať a hájiť sa voči určitým vyhláseniam šíreným informačnými prostriedkami, ktoré sú spôsobilé negatívne zasiahnuť do jeho súkromia, dôstojnosti alebo cti. Okrem rešpektovania princípu „rovnosti zbraní“ na poli slobody prejavu, kde dochádza k stretom slobody prejavu médií s osobnostnými právami jednotlivcov, je inštitút práva na odpoveď v súlade so zásadou „audiatur et altera pars“ („nech je vypočutá aj druhá strana“) zárukou plurality informácií, ktorá prispieva k zdravému ovzdušiu demokratickej spoločnosti.

Kolízia slobody prejavu médií so slobodou prejavu jednotlivcov

„Sloboda prejavu ako právo slobodne vyjadrovať svoje názory akýmkoľvek možným spôsobom patrí každému. Sloboda tlače, resp. sloboda médií je užšia, vyjadruje právo prejavovať svoje názory v hromadných informačných prostriedkoch a patrí, lepšie

povedané, využívajú ju predovšetkým novinári. Predovšetkým oni, ale nielen oni. Prostredníctvom médií môže vyjadriť svoj názor aj človek, ktorý síce nevykonáva profesiu novinára, ale chce svoj názor k určitej téme zverejniť rovnakým spôsobom ako novinár.“ (Olga Pouperová. Regulace médií. Leges, 2010, s. 240)

Jadrom ochrany ľudských práv je vždy snaha o maximalizáciu hodnôt slobody, rovnosti a dôstojnosti jednotlivcov, ktoré predstavujú určité spojené nádoby, kde nie je možná ich absolutizácia, ale len rozumné vyvažovanie (III. ÚS 351/2012). Všetky základné práva a slobody sa chránia v takej miere a rozsahu, kým uplatnením jedného práva alebo slobody nedôjde k neprimeranému obmedzeniu, či dokonca popretiu iného práva alebo slobody (PL. ÚS 7/96).

Inštitút práva na odpoveď predstavuje v mediálnom živote kolíziu slobody prejavu médií so slobodou prejavu jednotlivcov stojacich mimo mediálnej obce, uplatňujúcich voči nej ochranu svojich osobnostných práv. Je úlohou zákonodarcu, ktorý sa rozhodne označený inštitút v právnej úprave zakotviť, nájsť optimálne vyváženie týchto dvoch súperiacich hodnôt a dostať ich do spravodlivej rovnováhy, ktorá zaručí maximálnu možnú mieru slobody prejavu pri súčasnom rešpektovaní osobnostných práv jednotlivcov.

Tlačový zákon v Slovenskej republike, jeho východiská a sledovaný účel zákonodarcu

Z hľadiska koncepcie inštitútu práva na tlačovú opravu, resp. odpoveď možno rozlišovať tzv. francúzsky typ a nemecký typ. V prípade francúzskeho typu ide o absolútne právo dotknutej osoby, ktoré priznáva možnosť odpovedať na akékoľvek skutkové tvrdenia vrátane úvah, teda umožňuje reagovať aj na hodnotiace úsudky. Naopak, nemecký typ limituje právo na odpoveď v tom smere, že umožňuje odpoveďou reagovať iba na zverejnené skutkové tvrdenia, čo zdôvodňuje snahou zabrániť tzv. „chilling effect“, keď by neprimerané rozšírenie práva na odpoveď aj na hodnotiace úsudky mohlo odrádzať novinárov od spracovávanía kontroverzných tém a publikovania kritiky.

Slovenský zákonodarca sa pri koncipovaní tlačového zákona priklonil k nemeckému modelu a právo dotknutej osoby na odpoveď obmedzil iba na zverejnené skutkové tvrdenia (v prvotnej úprave na všetky skutkové tvrdenia dotýkajúce sa cti, dôstojnosti alebo súkromia fyzickej osoby alebo názvu alebo dobrej povesti právnickej osoby bez ohľadu na ich pravdivosť či nepravdivosť).

Dôvodová správa k návrhu tlačového zákona odkazuje na rezolúciu a ako účel citovaného zákona prezentuje „ochranu osôb pred možným zneužitím slobody prejavu“, pričom zakotvenie inštitútu práva na odpoveď odôvodňuje potrebou vytvorenia rovnosti podmienok a možnosti pre dotknuté osoby prezentovať v periodickej tlači alebo v agentúrnom spravodajstve svoje stanovisko k uverejnenému skutkovému tvrdeniu, ktoré sa dotýka ich cti, dôstojnosti, súkromia a dobrej povesti. Dôvodová správa výslovne zdôrazňuje, že predmetom práva na odpoveď je len skutkové tvrdenie, teda sa vylučuje možnosť odpovedať na hodnotiace úsudky.

V rámci neskoršej novelizácie tlačového zákona bol v procese vyvažovania rozsah ochrany osobnostných práv korigovaný a okruh skutkových tvrdení, na ktoré môže dotknutý subjekt tlačovou odpoveďou reagovať, bol textovo zúžený na skutkové tvrdenia nepravdivé, neúplné a pravdu skresľujúce.

V pôvodnej podobe prijatý tlačový zákon bol teda novelizovaný, a to zákonom č. 221/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon) a ktorým sa mení zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 95/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 221/2011“).

Podľa ustanovenia § 13a ods. 2 zákona č. 221/2011 žiadosť o uverejnenie opravy (§ 7), žiadosť o uverejnenie odpovede (§ 8) a žiadosť o uverejnenie dodatočného oznámenia (§ 9) týkajúce sa skutkového tvrdenia, ktoré bolo uverejnené pred 1. septembrom 2011, sa posudzujú podľa predpisov účinných do 31. augusta 2011.

Ústavný súd sa teda oboznámil so znením relevantných ustanovení tlačového zákona účinných v čase uplatnenia žiadosti navrhovateľa o uverejnenie odpovede a v čase rozhodovania konajúcich súdov o veci sťažovateľky:

Podľa § 8 ods. 1 tlačového zákona ak periodická tlač alebo agentúrne spravodajstvo obsahuje skutkové tvrdenie, ktoré sa dotýka cti, dôstojnosti alebo súkromia fyzickej osoby, alebo názvu alebo dobrej povesti právnickej osoby, na základe ktorého možno osobu presne určiť, má táto osoba právo žiadať uverejnenie odpovede. Vydavateľ periodickej tlače a tlačová agentúra sú povinní odpoveď uverejniť bezodplatne; právo na opravu týmto nie je dotknuté.

Podľa § 8 ods. 2 tlačového zákona žiadosť o uverejnenie odpovede sa musí doručiť vydavateľovi periodickej tlače alebo tlačovej agentúre do 30 dní odo dňa vydania periodickej tlače alebo zverejnenia agentúrneho spravodajstva, ktoré obsahuje skutkové tvrdenie podľa odseku 1, inak právo na odpoveď zaniká.

Podľa § 8 ods. 3 tlačového zákona žiadosť o uverejnenie odpovede musí mať písomnú formu a musí byť žiadateľom podpísaná. Žiadosť o uverejnenie odpovede musí obsahovať názov a deň vydania periodickej tlače alebo deň zverejnenia agentúrneho spravodajstva, ktoré obsahovalo skutkové tvrdenie podľa odseku 1, popis tohto skutkového tvrdenia s uvedením, v čom sa dotýka cti, dôstojnosti alebo súkromia fyzickej osoby, alebo názvu alebo dobrej povesti právnickej osoby, a kde sa toto skutkové tvrdenie v periodickej tlači alebo v agentúrnom spravodajstve nachádzalo. Súčasťou žiadosti o uverejnenie odpovede musí byť písomné znenie odpovede. Odpoveď sa obmedzí len na skutkové tvrdenie, ktorým sa skutkové tvrdenie podľa odseku 1 poprie, doplní, spresní alebo vysvetlí. Odpoveď musí byť rozsahom primeraná textu, ktorého obsahom je skutkové tvrdenie podľa odseku 1 a z neho vyplývajúci hodnotiaci úsudok.

Podľa § 8 ods. 4 tlačového zákona vydavateľ periodickej tlače je povinný odpoveď uverejniť do troch dní odo dňa doručenia žiadosti o uverejnenie odpovede alebo v najbližšom vydaní periodickej tlače pripravovanom po doručení žiadosti o uverejnenie

odpovede. Tlačová agentúra je povinná odpoveď uverejniť do troch dní odo dňa doručenia žiadosti o uverejnenie odpovede.

Podľa § 8 ods. 5 tlačového zákona vydavateľ periodickej tlače a tlačová agentúra sú povinní odpoveď uverejniť tak, ako bola napísaná žiadateľom o uverejnenie odpovede, v rovnakej periodickej tlači alebo agentúrnom spravodajstve, na rovnocennom mieste a rovnakým písmom, akým bolo uverejnené skutkové tvrdenie a s označením „odpoveď“, ku ktorému bude pripojené meno a priezvisko alebo názov žiadateľa o uverejnenie odpovede; označenie „odpoveď“ s menom a priezviskom alebo názvom žiadateľa o uverejnenie odpovede musí byť uverejnené rovnakým písmom, akým bol uverejnený nadpis textu obsahujúceho skutkové tvrdenie. K uverejnenej odpovedi nemožno uverejniť žiadny súvisiaci text obsahujúci hodnotiaci úsudok, a to ani na inom mieste vydania periodickej tlače alebo agentúrneho spravodajstva.

Podľa § 8 ods. 6 tlačového zákona vydavateľ periodickej tlače a tlačová agentúra nie sú povinní uverejniť odpoveď, ak

- a) žiadosť o uverejnenie odpovede nemá náležitosti podľa odseku 3,
- b) odpoveď smeruje proti skutkovému tvrdeniu uverejnenému na základe preukázateľného predchádzajúceho súhlasu žiadateľa o uverejnenie odpovede,
- c) uverejnili odpoveď na žiadosť niektorej z osôb uvedených v § 10 ods. 5 a dodržali pritom podmienky ustanovené týmto zákonom na uverejnenie odpovede.

Podľa § 10 ods. 2 tlačového zákona ak vydavateľ periodickej tlače alebo tlačová agentúra neuverejnia opravu, odpoveď alebo dodatočné oznámenie vôbec alebo ak nedodržia niektorú z podmienok na ich uverejnenie, rozhodne o povinnosti uverejniť opravu, odpoveď alebo dodatočné oznámenie na návrh osoby, ktorá o ich uverejnenie vydavateľa periodickej tlače alebo tlačovú agentúru požiadala, súd.

Podľa § 10 ods. 3 tlačového zákona návrh podľa odseku 2 sa musí podať na súd do 30 dní po uplynutí lehoty na uverejnenie opravy, odpovede alebo dodatočného oznámenia, inak právo domáhať sa na súde uverejnenia opravy, odpovede alebo dodatočného oznámenia zaniká.

Podľa § 10 ods. 4 tlačového zákona ak vydavateľ periodickej tlače alebo tlačová agentúra neuverejnia opravu, odpoveď alebo dodatočné oznámenie vôbec alebo ak nedodržia niektorú z podmienok na ich uverejnenie, má osoba, ktorá o ich uverejnenie vydavateľa periodickej tlače alebo tlačovú agentúru požiadala, právo na primeranú peňažnú náhradu od 50 000 Sk do 150 000 Sk. Nárok na primeranú peňažnú náhradu možno uplatniť na súde spolu s návrhom podľa odseku 2.

Spornou okolnosťou vo veci sťažovateľky sa stala otázka splnenia podmienok pre uplatnenie práva navrhovateľa na odpoveď, konkrétne splnenie niektorých náležitostí žiadosti o uverejnenie odpovede požadovaných ustanoveniami § 8 ods. 3 tlačového zákona.

Podľa vyjadrenia sťažovateľky v žiadosti navrhovateľa chýbala špecifikácia okolností, ktorými mal navrhovateľ objasniť, v čom sa korigované skutkové tvrdenia dotkli jeho cti, dôstojnosti alebo súkromia, ďalej podľa nej vlastná odpoveď navrhovateľa obsahovala v rozpore s ustanoveniami § 8 ods. 3 tlačového zákona aj hodnotiace úsudky navrhovateľa a jej rozsah bol značne neprimeraný rozsahu inkriminovaného článku.

Krajský súd argumenty sťažovateľky neakceptoval a k relevantným otázkam zaujal stanovisko, v ktorom síce uznal, že vlastná odpoveď navrhovateľa obsahuje aj hodnotiace úsudky, túto skutočnosť však nepovažoval za prekážku uverejnenia odpovede, čo zdôvodnil nutnosťou extenzívneho výkladu príslušných ustanovení tlačového zákona z dôvodu naplnenia jeho účelu – dosiahnutia „*reálnej spravodlivej nápravy pomerov*“. Krajský súd sa nestotožnil ani s námietkou sťažovateľky o absencii zdôvodnenia spôsobilosti korigovaných skutkových tvrdení zasiahnuť do cti a dôstojnosti navrhovateľa, keďže podľa jeho názoru tieto okolnosti priamo vyplývali z obsahu zverejneného článku. Ani námietku sťažovateľky o neprimeranom rozsahu odpovede navrhovateľa nepovažoval krajský súd za relevantnú, keďže primeranosť nepovažoval za jediné kritérium pre určenie rozsahu odpovede vyzdvihujúc špecifické okolnosti veci vyžadujúce si podľa jeho názoru širší kontext pre objasnenie dôvodov odpovede čitateľom.

Ústavný súd poukazuje v prvom rade na to, že o rozsahu ochrany, ktorým sa naplní sledovaný účel tlačového zákona, v danom prípade práva na odpoveď, rozhodol už samotný zákonodarca, ktorý pri legislatívnej tvorbe zvolil nemecký model predmetného inštitútu a hodnotiace úsudky ako predmet tlačovej odpovede v texte zákona vylúčil, pričom súčasne v nadväznosti na to *expressis verbis* obmedzil rozsah vlastnej odpovede iba na skutkové tvrdenia („Odpoveď sa obmedzí len na skutkové tvrdenie, ktorým sa skutkové tvrdenie podľa odseku 1 poprie, doplní, spresní alebo vysvetlí.“) a pre určenie rozsahu jej textu zakomponoval kritérium primeranosti („Odpoveď musí byť rozsahom primeraná textu, ktorého obsahom je skutkové tvrdenie podľa odseku 1 a z neho vyplývajúci hodnotiaci úsudok.“).

Dikcia príslušných ustanovení tlačového zákona, ktoré boli konajúce súdy povinné aplikovať, mala jasnú podobu. Aplikácia relevantných ustanovení v otázke rozsahu vlastnej odpovede navrhovateľa a dĺžky jej textu nevyvolávala žiadne pochybnosti. Išlo o jasne formulované ustanovenia, ktoré zakotvovali explicitné pravidlá (okrem iných obmedzenie sa vlastnej odpovede iba na skutkové tvrdenia, obmedzenie dĺžky jej textu kritériom primeranosti, zdôvodnenie spôsobilosti korigovaných skutkových tvrdení zasiahnuť do osobnostných práv navrhovateľa), a ich aplikácia si preto v uvedenom smere nevyžadovala žiaden výklad.

Z textu vlastnej odpovede navrhovateľa zjavne vyplýva, čo v namietanom rozhodnutí nespochybňuje ani krajský súd, že obsahuje aj hodnotiace úsudky navrhovateľa. Ide napr. o tieto pasáže odpovede:

„Obsah článku hodnotím ako útok proti mojej osobe, ktorý sa nezakladá na dôveryhodných a ucelených podkladoch. Autorka článku mi nedala možnosť vyjadriť sa k uverejneným skutočnostiam, ktoré sa dotýkajú mojej občianskej a profesionálnej cti a dobrej povesti a nedbanlivo prevzala nepravdivé tvrdenia inej osobe.“

„Takéto tvrdenie ako i tvrdenie o tom, že som neprípustne zasahoval do konania, je nesplneným želaním autorky článku a iných osôb, ktoré takéto nepravdivé tvrdenia rozširujú.“

„Celý článok je jeden zmätok, ktorý nedokáže poskytnúť jasnú informáciu ale na malom mieste sa snaží informovať o množstve faktov, ktorých pravdivosť si autorka článku neoverila a hodnotiacich úsudkov bez skutkového základu.“

„Odsúdená [REDAKOVANÉ] na mňa verejne v roku 1999 a v roku 2000 vyliala vedro špiny, ktorého sa nezbavím do konca života, o čom svedčí aj obsah článku z 08. 10. 2008. Nič na tom nezmení žiaden rozsudok žiadneho súdu.“

Oproti obsahu textu inkriminovaného článku uverejneného v denníku sťažovateľky je vlastná odpoveď navrhovateľa navýšená o ďalšie pasáže kontextovo sekundárne nadväzujúce na zverejnené a korigované skutkové tvrdenia a z nich vyplývajúce hodnotové sudy. Svojím rozsahom je teda voči dotknutému článku zjavne neprimeraná.

Ide napr. o uvedené pasáže odpovede:

„Novinárka takto porušila prvý zákon novinárskej profesie, podľa ktorého pred využitím akéhokoľvek zdroja informácii musí objasniť, kto, kedy, prečo, pre koho a na základe čoho informáciu vytvoril a uvážlivo posúdiť mieru jej pravdivosti. Hodnotiaci úsudok novinára musí vychádzať z reálneho skutkového základu.“

«Je stále aktuálna otázka, akým spôsobom získala odsúdená [REDAKOVANÉ] návrh na začatie konania zo spisu Okresného súdu Žilina v občianskoprávnej veci, ktorej nebola účastníkom a ako získala záznamy operatívnych nahrávok spracované z odposluchov mojich telefonátov a uvedené na polícii v režime „prísne tajné“.»

„Neberiem odsúdeným osobám právo na ich názor na spravodlivosť rozsudku. Neboli by, ale rozsudky, ak by odsúdené novinárky dodržali základné princípy novinárskej etiky. Právo na slobodu prejavu neznamená právo na klamanie.“

V žiadosti navrhovateľa tiež absentuje zdôvodnenie spôsobilosti zverejnených skutkových tvrdení zasiahnuť do osobnostných práv navrhovateľa.

Ústavný súd na tomto mieste opätovne zdôrazňuje, že inštitút práva na odpoveď predstavuje vo svojich dôsledkoch (prípustný) zásah do slobody prejavu tlače. Aby pri aplikácii tohto právneho nástroja v praxi nedochádzalo k jej neprimeranému obmedzeniu, je zákonodarcom schválená konštrukcia poskytovanej ochrany limitovaná jasne stanovenými hranicami.

Pri posudzovaní žiadosti navrhovateľa o uverejnenie odpovede bolo preto povinnosťou konajúcich súdov skúmať, či navrhovateľom koncipovaná žiadosť a v nej obsiahnutá tlačová odpoveď spĺňa parametre jasne vyžadované dotknutými ustanoveniami § 8 ods. 3 tlačového zákona.

Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že krajský súd ako súd odvolací explicitne vyjadrené pravidlá, ktoré bolo potrebné pri aplikácii dotknutých ustanovení tlačového zákona rešpektovať, zjavne porušil.

V sťažovateľkinom prípade, tak ako už bolo uvedené, vlastná odpoveď navrhovateľa obsahovala v rozpore s dotknutými ustanoveniami tlačového zákona aj hodnotiace úsudky navrhovateľa, jej rozsah bol zjavne neprimeraný textu dotknutého článku a v žiadosti navrhovateľa chýbalo zdôvodnenie spôsobilosti zverejnených skutkových tvrdení zasiahnuť do osobnostných práv navrhovateľa.

Krajský súd rozhodujúci o uplatnenom nároku navrhovateľa na uverejnenie odpovede tak svojvoľne vybočil zo zákonného rámca určeného príslušnými ustanoveniami tlačového zákona. Ústavný súd zdôrazňuje, že všeobecný súd vymedzený zákonný rámec príslušného konania nemôže ignorovať. Takýto spôsob uplatnenia právomoci všeobecného súdu nie je zlučiteľný s princípom právneho štátu ustanoveným podľa čl. 1 ústavy, ako aj čl. 2 ods. 2 ústavy (napr. II. ÚS 28/96, III. ÚS 406/2014) a v okolnostiach posudzovaného prípadu ani so sťažovateľkiným základným právom na súdnu ochranu.

Takúto svojvôľu krajského súdu pri aplikácii zákona kvalifikuje ústavný súd ako porušenie sťažovateľkinho základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy.

Realizácia práva navrhovateľa na odpoveď na základe namietaného rozhodnutia krajského súdu predstavovala zásah do základného práva sťažovateľky zaručeného čl. 26 ústavy. Sťažovateľka je toho názoru, že v posudzovanom prípade ústavné predpoklady pre obmedzenia jej práva na slobodu prejavu splnené neboli.

Podľa svojej ustálenej judikatúry pri sťažnostiach týkajúcich sa namietaného porušenia čl. 26 ods. 1 a ods. 2 ústavy posudzuje ústavný súd ospravedlniteľnosť zásahu do slobody prejavu na základe troch kritérií: kritéria legality, pri ktorom je potrebné skúmať, či došlo k zásahu na základe zákona, kritéria legitimacy, kde sa preukazuje, či k zásahu došlo pre účely niektorého zo záujmov vymedzených čl. 26 ods. 4 ústavy, a napokon kritéria legitimacy, ktoré vyžaduje posúdiť, či bol daný zásah v demokratickej spoločnosti nevyhnutný. Ak dôjde k zisteniu nesúladu so zákonom, potom sa už k posúdeniu ďalších dvoch podmienok nepristupuje a konštatuje sa porušenie čl. 26 ústavy. Vo veci sťažovateľky kvalifikoval ústavný súd postup krajského súdu ako nezákonný exces, ktorý nerešpektoval limity aplikovanej právnej úpravy, zásah do slobody prejavu sťažovateľky nemožno preto považovať za ospravedlniteľný. Ústavný súd na základe uvedeného dospel k záveru, že základné právo sťažovateľky zaručené čl. 26 ods. 1 a ods. 2 bolo porušené.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti a svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím boli porušené práva alebo slobody, takéto rozhodnutie zruší. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Keďže ústavný súd konštatoval porušenie označených základných práv sťažovateľky zaručených čl. 26 ods. 1 a 2 a čl. 46 ods. 1 ústavy, tak ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia, v zmysle § 56 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde rozhodnutie krajského súdu zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie, v ktorom je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

Sťažovateľka v sťažnosti žiadala aj o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 5 000 €, ktoré odôvodnila tým, že *„uverejnením tlačovej odpovede 3. 6. 2011 došlo k ireverzibilnému zásahu do slobody prejavu sťažovateľa, na ktorý nebude mať ani prípadný pozitívny nálezh Ústavného súdu zásadný faktický dopad“*.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní finančného zadost'učinenia aplikoval zásadu spravodlivosti, zohľadnil konkrétne okolnosti prípadu a zároveň sa riadil úvahou, že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie ujmy pocit'ovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou. Vyslovenie porušenia garantovaných práv sťažovateľky rozhodnutím krajského súdu, zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci krajskému súdu na ďalšie konanie predstavujú vo svojom súhrne podľa názoru ústavného súdu dostatočné zavŕšenie poskytnutej ústavnoprávnej ochrany a vytvárajú reálny predpoklad i pre garantovanie ústavne konformnej ochrany práv sťažovateľky v ďalšom konaní pred všeobecnými súdmi, preto jej požadované primerané finančné zadost'učinenie nepriznal.

Sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu žiadala, aby jej ústavný súd priznal náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktorých výšku špecifikovala sumou 340,90 €.

Pri stanovení výšky priznanej náhrady trov právneho zastúpenia sťažovateľky vychádzal ústavný súd z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) s tým, že predmet konania pred ústavným súdom (konanie o sťažnosti v zmysle čl. 127 ústavy) je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a je nezameniteľný s primeraným finančným zadost'učinením alebo s hodnotou predmetu sporu, o ktorom sa koná pred všeobecným súdom (napr. I. ÚS 129/03, III. ÚS 11/05, III. ÚS 142/06).

Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2014 v konaní pred ústavným súdom sa určí ako 1/6 z výpočtového základu (t. j. zo sumy 804 €), čo predstavuje sumu 134 €, a hodnota režijného paušálu predstavuje sumu 8,04 €.

Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2014 (prevzatie a príprava zastúpenia sťažovateľky, podanie sťažnosti), čo celkovo predstavuje sumu 268 €.

K tomu bolo potrebné pripočítať dvakrát režijný paušál v celkovej sume 16,08 € vrátane DPH, ktorej je právny zástupca sťažovateľky platiteľom, čo predstavuje celkovú sumu 340,90 €. Trovy konania je krajský súd povinný zaplatiť sťažovateľke na účet jej právneho zástupcu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. januára 2017